

بررسی وضعیت نیروی انسانی و فضای آموزشی مراکز پیش

دبستانی

حجت الله درفش*^۱، علی بیرمی پور^۲، زیبا رضانی^۳

Received: 04/08/2019
Accepted: 13/12/2019

صفحات: ۸۱-۵۸

دریافت مقاله: ۱۳۹۷/۱۲/۰۷
پذیرش مقاله: ۱۳۹۸/۰۹/۰۹

چکیده

پژوهش حاضر به صورت کمی و از نوع توصیفی-پیمایشی بود. جامعه آماری آن را کلیه مربیان و مراکز پیش دبستانی شهر اهواز در سال تحصیلی ۹۸-۹۷ تشکیل دادند که به ترتیب ۱۸۰ مربی و ۱۷۶ مرکز از طریق جدول کرجسی و مورگان با استفاده از روش نمونه‌گیری تصادفی طبقه‌ای انتخاب شده‌اند. جهت گردآوری داده‌ها از پرسشنامه و چک لیست محقق ساخته استفاده گردید. روایی صوری و محتوایی پرسشنامه و چک لیست براساس نظرات صاحب نظران تأیید گردید و پایایی ابزارها از طریق آلفای کرونباخ برای پرسشنامه نیروی انسانی ۰/۹۶ و چک لیست ارزیابی فضای فیزیکی مراکز ۰/۷۵ محاسبه گردید. نتایج پژوهش نشان داد که میزان مطلوبیت نیروی انسانی (مربیان مراکز پیش دبستانی) بیش از سطح متوسط بوده است. همچنین، بررسی فضای آموزشی مراکز پیش دبستانی نشان داد که بیشترین مطلوبیت فضا و تجهیزات آموزشی مربوط به مکان نگهداری وسایل کودکان، نور و هوای کافی، وسایل ایمنی، اطفای حریق و کمک‌های اولیه، طبقه‌ی همکف بودن کلاس‌ها، تجهیز مرکز به لوازم بهداشت عمومی و بهداشت فردی، میز و صندلی متناسب با سن کودکان و کمد یا قفسه‌ی نگهداری وسایل و پوشه‌های فعالیت آنها، وجود تابلوهای آموزشی، وسایل صوتی-تصویری، وسایل و لوازم مورد نیاز مفاهیم دینی، لوحه‌های تصویری و آموزشی بوده و کمترین مطلوبیت فضا و تجهیزات آموزشی مربوط به استاندارد بودن فضای ساختمان و... بوده است.

کلید واژگان: مربیان مراکز پیش دبستانی، چک لیست مشاهده کلاس، فضا و تجهیزات آموزشی.

۱- استادیار گروه علوم تربیتی، دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی، دانشگاه شهید چمران اهواز، اهواز، ایران
(نویسنده مسئول): Email: derafsh47@yahoo.com

۲- استادیار گروه علوم تربیتی، دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی، دانشگاه شهید چمران اهواز، اهواز، ایران

۳- کارشناسی ارشد تحقیقات آموزشی، دانشگاه شهید چمران اهواز، اهواز، ایران

مقدمه

در بعضی از مناطق کشور جمع کثیری از کودکان در هنگام ورود به مدرسه به زبان‌ها و یا گویش های محلی تکلم می‌کنند. این در حالی است که زبان رسمی آموزش در کشور فارسی است، کودکان غیرفارسی زبان از آغاز ورود به نظام آموزشی با این زبان مواجه می‌شوند و باید با آن ارتباط برقرار کنند. نتایج تحقیقات انجام شده در مدارس مناطق دوزبانه کشور، بیانگر عملکرد ضعیف تحصیلی در میان کودکان این مناطق است؛ به طوری که آمارها افت تحصیلی بیشتری را به ویژه در پایه اول ابتدایی این مناطق نشان می‌دهد. بر این اساس در شروع آموزش، دانش آموزان و معلمان در شرایط بسیار سختی قرار می‌گیرند. امروزه دوره پیش از دبستان به عنوان اولین مرحله آموزش و پرورش رسمی برای جلوگیری افت تحصیلی و یک محیط رفتاری مهم برای پیشگیری از استرس های کودکان در ورود به پایه اول ابتدایی پیش بینی شده است. هرچه آموزش دوره پیش دبستانی با کیفیت بالاتری ارائه گردد، کودکان دوران تحصیلی قوی‌تری خواهند داشت (Kaniers, Rinalds & Grak, 2003). سال‌های اولیه زندگی کودک، سال‌هایی حساس هستند؛ زیرا میزان رشد در این سال‌ها نسبت به سال‌های دیگر رشد و سرعت بیشتری دارد (Cole, 1997). آموزش و پرورش در دوره پیش دبستانی، تجاربی محرک برای رشد ذهنی، زبانی، جسمی، اجتماعی و عاطفی کودکان را فراهم می‌آورد. از این رو اگر این نوع برنامه‌ها به گونه‌ی مؤثری سازمان داده شود، رشد ذهنی، زبانی، جسمی، اجتماعی و عاطفی کودک در مسیری درست پیش خواهد رفت یا حتی اصلاح خواهد شد. هم‌چنین سنگ بنای شخصیت فرد در دوران کودکی تکوین می‌یابد (Bahonar, 2009)؛ اما مسئله کنونی این است که فقط دو سال از اجرای رسمی دوره پیش دبستانی در کشور می‌گذرد و هنوز کاستی های فراوانی در حوزه کیفیت نیروی انسانی و فضاهای آموزشی وجود دارد. برطرف نکردن این کاستی ها می‌تواند دستیابی به اهداف پیش بینی شده برای این دوره مهم و حیاتی را با مشکل مواجه نماید.

براساس ماده ۷ اساسنامه‌ی دوره پیش دبستانی مصوبه شورای عالی آموزش و پرورش، دوره‌ی پیش دبستانی از سال ۱۳۹۷، به‌عنوان دوره‌ای رسمی از سوی وزارت آموزش و پرورش ابلاغ شده است و مدیران کل آموزش و پرورش استان‌ها موظف به حسن اجرای آن گردیدند. از طرف دیگر، اداره کل آموزش و پرورش خوزستان به‌عنوان منطقه مرزی و دوزبانه اولویت نخست

وزارت آموزش و پرورش در اجرایی کردن دوره پیش‌دبستانی شناخته شد. اما نکته درخور تأمل این است که با افزایش تقاضا برای دوره پیش‌دبستانی به فضای آموزشی و مربیان بیشتری نیز نیاز است اما هنوز اطلاعات علمی و تجربی کافی در رابطه با نیروی انسانی و فضای با کیفیت و استاندارد در دسترس نمی باشد، به همین سبب، بررسی ویژگی‌های فضای آموزشی و نیروی انسانی این دوره آموزشی می تواند در جهت جبران کاستی ها و خلاء های موجود سهمی ارزشمند داشته باشد.

براساس نتایج مطالعات صورت گرفته، عوامل متعددی در موفقیت آموزشی مدارس پیش‌دبستانی در دو بعد مربیان و فضای آموزشی اثرگذارند. بعضی از پژوهشگران کیفیت مربیان (Gerayly, Jaafari & Ghourchian, 2017, Quotes by Mirkamali, Narangi Sani & Elek & Asadi, 2019; Abdollahi, 2016, Quotrd by Tahrti & Hoveida, 2019;) Page, 2018; Shannon, Smith & Dana, 2016 ; Patton, Parker & Tannehill, 2015; (Tallerico, 2014;Shellenbarger, 2006; Barnet, 2003; Barnet, 2004) و بعضی دیگر (McCoy et al., 2015; Winsler, Kim & Richard, 2014; Cunningham,) فضای آموزشی (2010; Center fo Comprehensive School Reform and Improvement, 2007; Yoshikawa and Friedman-Krauss, 2015; Winsler, Kim & Richard, 2014; Cunningham, 2010; Center of Comrehensive School Reform and Improvement, 2007) مراکز پیش‌دبستانی را در این راستا بسیار مهم دانستند.

با استناد به ماده پنج اساسنامه دوره پیش‌دبستانی مصوب شورای عالی آموزش و پرورش، ویژگی‌های مربی پیش‌دبستانی به تفکیک، تحت عنوان ویژگی‌های عمومی و اختصاصی بیان شدند. ویژگی‌های عمومی مربیان بیشتر ناظر بر مهارت اجتماعی آنها در تعامل با کودکان است. براساس ماده ذکر شده در اساسنامه پیش‌دبستانی یک مربی باید:

- دانش و توانایی برقراری ارتباط خوب و صحیح با کودکان، والدین و کارکنان دیگر را داشته باشد.

- به حرفه و کار خود علاقه‌مند بوده؛ اعتماد به نفس، صبر و حوصله کافی برای کار با کودکان را داشته باشد.

- حداقل دارای مدرک دوره کاردانی مرتبط باشد.

در مناطقی از کشور مثل استانهای خوزستان، آذربایجان شرقی، آذربایجان غربی و کردستان که مردم به دو زبان صحبت می‌کنند، مربی علاوه بر داشتن صلاحیت‌های عمومی باید وظایف خاصی را به شرح زیر انجام دهد:

- به روش‌ها و فنون زبان دوم آشنا باشد.

- با ماهیت زبان، اصول و نظریه‌های آن و نیز عوامل روان‌شناختی مؤثر در یادگیری زبان آشنا باشد.

- از توانایی لازم برای ایجاد نگرش مثبت به زبان فارسی در میان کودکان و خانواده آنان برخوردار باشد.

- با راهنمای تفصیلی برنامه زبان‌آموزی در مناطق دوزبانه آشنا باشد. (Educational

Research and Planning Organization, 2019

علاوه بر مربیان، فضای آموزشی یکی دیگر از عوامل بسیار مؤثر در یادگیری فراگیران است. براساس نظریه روان‌شناسان، فضای پیش دبستانی باید قادر باشد، نیروهای ذهنی و احساسی و خلاق کودک را تحت تأثیر قرار داده و از این طریق هم در آموزش او مؤثر باشد و هم محیطی باطراوت برای وی به وجود آورد. طراحی فضاهای ویژه‌ی کودکان مانند مهدکودک‌ها از آن جهت اهمیت دارد که در سنین چهار تا شش سالگی تخیل کودک جنبه عملی پیدا می‌کند. در مدرسه‌ای که دارای فضای مناسب، کتابخانه و منابع مختلف آموزشی است و محیط از نظر عاطفی و روانی سالم باشد و محبت و احترام متقابل رعایت شود، یادگیری عمیق‌تر و آسان‌تر صورت می‌گیرد (Educational Research and Planning Organization, 2019). در مراکز پیش دبستانی، فضای آموزشی با دو عنوان فضای بسته و باز مطرح می‌شود. منظور از فضای بسته کلاس‌های مراکز پیش از دبستان است. منظور از فضای باز حیاط مراکز است که شامل وسایل بازی، باغبانی و باغچه، مرکز شن، آب‌بازی و ... است. در مراکز پیش از دبستان، فضا را مرکز رغبت نام‌گذاری می‌کنند که در آن فعالیت‌های گوناگونی صورت می‌گیرد. طراحی یک فضای خلاق می‌تواند در یادگیری و علاقه‌مندی کودک به محیط عامل مؤثری باشد (Dehghani, 2014).

اساسنامه پیش دبستانی به عنوان یکی از مصوبات ممتاز شورای عالی آموزش و پرورش، فضای آموزشی را در دو مقوله فضا، امکانات و تجهیزات آموزشی توصیف نموده و ویژگی‌های را به تفکیک برای آن دو برمی‌شمارد

الف) فضای آموزشی مراکز پیش دبستانی به تناسب شرایط سنی کودکان باید متفاوت از ساختار کلاس درس در پایه اول باشد؛ به همین سبب در این سند ملی بیان شده است که فضای آموزشی مراکز پیش دبستانی باید:

- متأثر از دو فضای رسمی مدرسه و غیررسمی خانه باشد.
- امکان اجرای فعالیت‌های فردی و گروهی را برای کودکان فراهم آورد.
- دارای فضای باز مناسب برای فعالیت‌های ورزشی، باغبانی، نگهداری حیوانات، بازی کودکان و ... باشد.

ب) امکانات و تجهیزات مورد نیاز مراکز پیش دبستانی نیز در جلسه شورای عالی آموزش و پرورش بر اساس شرایط سنی کودک تعیین شده است. بر اساس مصوبه شورا، تجهیزات مراکز پیش دبستانی شامل موارد زیر می باشد:

- میز و صندلی متناسب برای کودکان و کمد یا قفسه نگهداری وسایل و پوشه فعالیت‌های آنان.

- وسایل صوتی، تصویری (تلویزیون، ویدئو، ضبط و نوارهای فیلم و موسیقی ویژه‌ی کودکان (Educational Research and Planning Organization, 2019). مشکلات آموزش و پرورش استان خوزستان در همگانی کردن پیش دبستانی به زعم مدیر کل این نهاد عبارتند از: ۱- کمبود فضای آموزشی به گونه‌ای که برای اجرایی کردن پیش دبستانی با تأیید شورای آموزش و پرورش استان، مقرر شد از حسینیه‌ها و مساجد استفاده شود؛ ۲- کمبود اعتبار کافی برای تأمین مربیان مجرب به گونه‌ای که سی هزار نفر از کودکان واجد شرایط در سال گذشته نتوانستند جذب شوند. به همین خاطر، با عنایت به مشکلات ذکر شده، پژوهشگران در پی آن بودند تا با تمرکز بر دغدغه‌های آموزش و پرورش استان خوزستان، مراکز پیش دبستانی شهر اهواز را براساس فضای آموزشی و مربیان مورد بررسی قرار دهند. نتایج حاصل از این پژوهش، اطلاعات مفیدی را در اختیار مربیان، مدیران مراکز پیش دبستانی، مسؤولان آموزش و پرورش و

دست اندرکاران تعلیم و تربیت قرار می دهد تا بتوانند گام های اساسی و اقدامات اصلاحی لازم و بیشتری در راستای توسعه فضاهای آموزشی و ارتقای سطح توانمندیهای مربیان بردارند. از طرف دیگر، از آنجایی که دوره پیش دبستانی به صورت یک دوره رسمی در نظام آموزش و پرورش شناخته شده است و مهم تر از آن، آموزش و پرورش استان خوزستان به عنوان اولین اولویت کشور در زمینه ی پیش دبستانی شناخته شد؛ به گونه ای که ملزم شد تا همه کودکان واجد شرایط را تحت پوشش خود درآورد؛ به همین سبب ضرورت انجام پژوهش در این دوره را دوچندان کرده است.

پیشینه پژوهش

یافته های پژوهشی (Sadavi 2019) تحت عنوان بررسی صلاحیت های حرفه ای مربیان پیش دبستانی شهر اهواز در فرایند برنامه ریزی درسی نشان داده که مربیان در تمام مراحل فرایند برنامه ریزی درسی از صلاحیت های حرفه ای چندانی برخوردار نبوده و نمره میانگین آنها از سطح مطلوب به طور معناداری پایین تر است. پژوهش (Farzaneh 2017) تحت عنوان رابطه ی بین فضای فیزیکی با اشتیاق تحصیلی دانش آموزان پیش دبستانی از دیدگاه معلمان، نشان داد که بین فضای فیزیکی آموزشی (کلاس درس نظری و آزمایشگاه)، فضای فیزیکی پرورشی (کتابخانه، نمازخانه و سالن چندمنظوره) و فضای فیزیکی باز (فضای بازی، ورزشی و فضای سبز) با اشتیاق تحصیلی دانش آموزان دبستانی و پیش دبستانی ناحیه ی چهار تبریز همبستگی مثبت وجود دارد. نتایج تحقیق (Pirestani 2016) تحت عنوان مقایسه دیدگاه مربیان و والدین نسبت به کیفیت برنامه های مراکز پیش دبستانی شهر کرج از عدم استاندارد بودن فضای مراکز پیش دبستانی، عدم تناسب مراکز با تعداد کودکان، کمبود مکان های مختلف برای یادگیری و نداشتن تجربه کافی مربیان حکایت دارد.

یافته های (Mirzaei 2016) در پژوهشی تحت عنوان بررسی وضعیت موجود صلاحیت حرفه ای مربیان پیش دبستانی براساس شاخص های مصوب آموزش و پرورش، نشان داد که بین صلاحیت های حرفه ای مربیان پیش از دبستان با شاخص های مرتبط با شرایط و ضوابط عمومی مندرج در اساسنامه آموزش و پرورش دوره ی پیش دبستانی (سن، سابقه خدمت، مدرک

تحصیلی، رشته تحصیلی) همبستگی وجود دارد. در تحقیقی که توسط Naysi & Jelizi (2014) در مورد اندازه‌گیری کیفیت مهارت شغلی مربیان مراکز پیش‌دبستانی در استان خوزستان انجام شده است، یافته‌ها نشان دادند که مربیان از کفایت شخصیتی ممتازی برخوردارند ولی از لحاظ صلاحیت تدریس در سطح متوسطی هستند و به برگزاری مستمر دوره‌های آموزشی نیازمندند. در پژوهشی دیگر (Baboly 2013) به بررسی معیارهای انتخاب مراکز پیش‌دبستانی و مربیان پرداخت؛ نتایج به‌دست آمده به شرح زیر است: مربیان از بین بانوان انتخاب شوند؛ دوره خاص مربی‌گری را گذرانده باشند؛ محیط مراکز پیش‌دبستانی از بخش‌ها و تجهیزاتی مانند بخش مکعب‌ها، مهارت‌های دستی، ابتکاری، باغچه شنی و... برخوردار باشد.

در مطالعه ای دیگر (Safari 2013) به بررسی و تحلیل معیارهای طراحی فضای آموزشی موجود مراکز پیش‌دبستانی پرداخته است. یافته‌ها در مطالعه کیفی نشان از محدود شدن استانداردهای طراحی فضای آموزشی صرفاً به استانداردهای فیزیکی و کم‌توجهی به استانداردهای برنامه‌ریزی و طراحی آموزشی بود. در پژوهشی که توسط Pushneh, Khosravi & Poorali (2012) تحت عنوان ارزشیابی میزان کیفیت برنامه‌های مراکز پیش‌دبستانی شهر تهران انجام گرفت نتایج نشان داد تعامل مربیان با کودکان در محیط کیفیت لازم را ندارند، تنها در بخشی از مراکز نسبت مربی به کودک تناسب لازم را دارد و نسبت تعداد کودکان به کلاس در نیمی از مراکز پیش‌دبستانی از تناسب لازم بهره‌مند بودند و بیش از نیمی از مربیان آموزش‌های لازم در حوزه‌های تخصصی را گذرانده‌اند. هم‌چنین روش‌های یاددهی-یادگیری مربیان در مراکز پیش‌دبستانی در حد متوسط کیفیت لازم را دارند و محیط فیزیکی مراکز پیش‌دبستانی از نظر سلامت و ایمنی کیفیت لازم را دارد. در پژوهشی تحت عنوان بررسی فضای بازی مهدکودک‌های شهر اصفهان، (Alavi 2011) نشان داد که امکانات انجام بازی‌های آزاد در مهدکودک‌ها وجود ندارد.

در مطالعه ای دیگر با عنوان «نظر مربیان در تأثیر صلاحیت عاطفی و اجتماعی آن‌ها بر کودکان پیش‌دبستانی» یافته‌های (Kilic 2015) نشان داد هرچه مربیان دارای شایستگی‌ها و مهارت‌های عاطفی بالاتری باشند، کودکان احساسات خود را راحت‌تر با مربیان به اشتراک

گذاشته و بیان می‌دارند و کلاس را محیطی امن و راحت برای بیان احساسات خود می‌دانند و همچنین مربیان اذعان می‌دارند که دارای مهارت کافی در زمینه‌ی صلاحیت‌های خود می‌باشند ولی نیاز به همکاری بیشتر والدین کودکان و پشتیبانی‌های آموزشی دارند طی تحقیقاتی با عنوان «تأثیر توسعه حرفه‌ای مربیان پیش‌دبستانی بر عملکرد مهارت‌های اجتماعی - عاطفی کودکان» (Jensn (2013 دریافت که بین ارتقاء توانمندی‌های حرفه‌ای مربیان پیش‌دبستانی و بهبود آموزش و پرورش دوران اولیه کودکی و رشد مهارت‌های اجتماعی - عاطفی کودکان، بال‌آخص در مناطق محروم، رابطه معناداری وجود دارد.

یافته‌های پژوهشی (Zohra (2009 تحت عنوان دانش و مهارت‌های موردنیاز معلمان پیش- دبستانی نشان داد که هرگونه تلاش برای رسیدن به مهارت‌ها و توانایی معلمان چه به صورت رسمی و چه غیررسمی باید انجام شود، همچنین معلمان باید فرصت‌هایی برای به حداکثر رساندن مشارکت در جامعه را فراهم کنند. پژوهش (Brytks (2007 تحت عنوان تأثیر آماده- سازی مربیان پیش‌دبستانی بر کیفیت برنامه‌های آموزش و پرورش در دوران کودکی» نشان داد که استانداردهای فعلی در آموزش و پرورش برای مربیان کافی نیست و می‌بایست به سمت بهینه‌سازی آموزش مربیان سوق داده شود و پرداخت حقوق و مزایای مناسب و در شأن مربیان باتجربه و دارای صلاحیت می‌تواند عامل مهمی در استخدام و نگهداشت آنان باشد.

سؤالات پژوهش

۱. مراکز پیش‌دبستانی شهر اهواز تا چه میزان در بعد نیروی انسانی از مطلوبیت برخوردار هستند؟
۲. میزان مطلوبیت نیروی انسانی در مراکز پیش‌دبستانی دولتی و غیردولتی در مقایسه با هم چگونه هستند؟
۳. مراکز پیش‌دبستانی شهر اهواز تا چه میزان در بعد فضای آموزشی از مطلوبیت برخوردار هستند؟

روش پژوهش

پژوهش حاضر براساس هدف از آن جهت که نتایج آن می‌تواند برای ارتقاء و بهبود صلاحیت‌های حرفه‌ای مربیان پیش‌دبستانی و فضای آموزشی مفید واقع شود، از نوع تحقیقات کاربردی است و با توجه به نوع و ماهیت مسأله، اهداف و سؤال‌های پژوهش، توصیفی از نوع زمینه‌یابی (پیمایشی) می‌باشد. کلیه مربیان (۲۱۰ نفر) و مراکز پیش‌دبستانی (۱۹۳ مرکز) که در سال تحصیلی ۹۷-۹۸ در شهر اهواز مشغول فعالیت بودند، جامعه آماری این پژوهش را تشکیل دادند. با توجه به این‌که مراکز پیش‌دبستانی هم توسط وزارت آموزش و پرورش و هم توسط سازمان بهزیستی اداره می‌شوند و شکل اداری این مراکز در دو دستگاه ذکر شده متفاوت است؛ به عبارت دیگر چون ترکیب کارکنانی که در این مراکز مشغول به کار هستند از گروه‌های مختلفی تشکیل شده‌اند به همین سبب، از روش نمونه‌گیری تصادفی طبقه‌ای استفاده شده است.

جدول (۱) حجم نمونه نیروی انسانی (مربیان)

نواحی آموزش و پرورش	مراکز دولتی	مراکز غیردولتی	کل
ناحیه ۱	۲۵	۲۰	۴۵
ناحیه ۲	۲۵	۲۰	۴۵
ناحیه ۳	۲۵	۲۰	۴۵
ناحیه ۴	۲۵	۲۰	۴۵
کل	۱۰۰	۸۰	۱۸۰

بعد از آشکار شدن آمار دقیق تعداد کارکنان مرکز پیش‌دبستانی، از طریق فرمول کرجسی و مورگان حجم نمونه مورد نظر برابر با ۱۸۰ نفر از کل نیروی انسانی (مربیان) است. هم‌چنین برای بررسی فضای آموزشی ۱۷۶ مرکز پیش‌دبستانی انتخاب شد. برای تعیین حجم نمونه نواحی آموزش و پرورش در نظر گرفته شد و آمار دقیق مراکز پیش‌دبستانی به دست آمده و براساس جدول مورگان و کرجسی به تعیین حجم نمونه اقدام شده است.

جدول (۲) حجم نمونه فضای آموزشی پیش دبستانی

نواحی آموزش و پرورش	مراکز دولتی	مراکز غیردولتی	کل
ناحیه ۱	۱۴	۳۰	۴۴
ناحیه ۲	۱۴	۳۰	۴۴
ناحیه ۳	۱۴	۳۰	۴۴
ناحیه ۴	۱۵	۲۹	۴۴
کل	۵۷	۱۱۹	۱۷۶

برای جمع‌آوری اطلاعات از پرسش‌نامه محقق ساخته صلاحیتهای حرفه‌ای مربیان استفاده شده است. این پرسشنامه براساس سند تحول بنیادین آموزش و پرورش ساخته شد. این پرسشنامه دارای ۵۳ گویه و با توجه به مبانی نظری و عملی در ۱۲ بعد (عامل) دسته بندی شد که با طیف ۵ گزینه ای لیکرت (خیلی زیاد، زیاد، تا حدودی، کم، خیلی کم) طراحی شده است. همچنین از چک‌لیست محقق ساخته برای ارزیابی فضای آموزشی مراکز پیش‌دبستانی براساس اسناد مصوب آموزش و پرورش از جمله اساس‌نامه دوره‌ی پیش‌دبستانی مصوب شورای عالی آموزش و پرورش و سند تحول بنیادین آموزش و پرورش مصوب ۱۳۹۰ استفاده شده است. در ابتدا چک‌لیست دارای ۵۰ سؤال با طیف بله و خیر طراحی گردید. با نظر متخصصین تعلیم و تربیت، این گویه‌ها به ۲۳ مورد تقلیل یافت. جهت بررسی روایی (روایی صوری و محتوایی)، پرسش‌نامه نیروی انسانی (مربیان) و چک‌لیست فضای آموزشی در اختیار صاحب نظران قرار گرفت و بعد از انجام اصلاحات موردنظر بر روی نمونه‌ها اجرا گردید. به منظور بررسی پایایی پرسش‌نامه و چک‌لیست در یک بررسی مطالعاتی بر روی ۴۵ نفر از معلمان و ۳۰ مرکز پیش-دبستانی اجرا شد که پایایی کل پرسش‌نامه نیروی انسانی (مربیان) از طریق آلفای کرونباخ ۰/۹۶

و پایایی چک‌لیست فضای آموزشی ۰/۷۵ به‌دست آمد.

ویژگی های جمعیت شناختی مشارکت کنندگان در پژوهش

بیشترین فراوانی برحسب سن نیروی انسانی گروه نمونه مربوط به ۲۵ تا ۳۰ ساله‌ها با فراوانی ۷۰ و کمترین فراوانی مربوط به گروه ۳۵ تا ۴۰ ساله با فراوانی ۱۱ است. در بقیه‌ی گروه‌های سنی، ۲۰ تا ۲۵ ساله با فراوانی ۵۲ و ۳۰ تا ۳۵ با فراوانی ۴۷ می‌باشد.

جدول (۴) توزیع فراوانی مدرک تحصیلی مربیان پیش دبستانی

مدرک تحصیلی	فراوانی	درصد
دیپلم	۴۲	۲۳/۳
فوق دیپلم	۲۶	۱۴/۴
لیسانس	۹۴	۵۲/۲
فوق لیسانس	۱۸	۱۰/۰
جمع	۱۸۰	۱۰۰

همچنین، بیشترین مربیان گروه نمونه با فراوانی ۵۲/۲ درصد از مدرک تحصیلی لیسانس برخوردار بوده و کمترین فراوانی در این زمینه مربوط به مدرک تحصیلی فوق لیسانس با فراوانی ۱۰ درصد است. به علاوه، بیشترین فراوانی رشته تحصیلی مربیان مربوط به سایر رشته‌ها با فراوانی ۶۴/۴ درصد و کمترین فراوانی در این زمینه مربوط به رشته تحصیلی روان‌شناسی با فراوانی ۹/۴ درصد است. از نظر سوابق خدمت نیز سوابق صفر تا ۵ سال با فراوانی ۶۶/۷ درصد و ۵ تا ۱۰ سال با فراوانی ۳۳/۳ درصد گروه نمونه را تشکیل دادند.

یافته های پژوهش

۱- مراکز پیش دبستانی شهر اهواز تا چه میزان در بعد نیروی انسانی از مطلوبیت برخوردار هستند؟

جدول (۵) آزمون نرمال بودن توزیع نمرات میزان مطلوبیت ابعاد نیروی انسانی

کولموگروف - اسمیرنف	سطح معنی داری	
۴۲۶	۶۵۲	صلاحیت های آموزشی
۵۶۵	۷۸۷	صلاحیت های هنری
۵۲۷	۷۶۲	صلاحیت های مرتبط با رشد و توسعه کودک
۴۲۸	۶۴۲	صلاحیت های مدیریتی
۷۱۴	۶۸۷	صلاحیت های مرتبط با امور سلامتی کودک
۸۳۰	۴۹۷	صلاحیت های فن آوری
۱/۲۵	۱۰۸۵	صلاحیت های توسعه حرفه ای
۱/۱۶	۱۳۵	صلاحیت های اجتماعی
۱۰۷۹	۲۰۰	صلاحیت های ارتباطی
۲۰۱	۱۰۷۸	صلاحیت های اخلاقی و رفتاری
۱۰۲	۲۰۲	صلاحیت های فکری
۱۰۸	۱۹۸	صلاحیت های فرهنگ زیست محیطی

برای بررسی نرمال بودن داده ها از آماره کالموگروف - اسمیرنف استفاده شد که براساس نتایج جدول آماره کالموگروف - اسمیرنف در سطح $p \leq 0.05$ معنی دار نبوده؛ بنابراین، توزیع نمرات نرمال است. در تجزیه و تحلیل آزمون سؤال های پژوهش از آزمون های پارامتریک استفاده شده است.

جدول (۶) مقایسه میانگین نمره میزان مطلوبیت مربیان با میانگین فرضی ۳

بازه اطمینان ۹۵ درصدی برای اختلاف میانگین		سطح معناداری	مقدار آماره تی	میانگین	بعد
حد بالا	حد پایین				
۱/۲۵۳	۱/۱۴۹	۱/۰۰۱	۶/۹۰	۳/۱۹	مطلوبیت نیروی انسانی

همان‌طور که مشاهده می‌شود، سطح معناداری آزمون با مقدار آماره تی ۶/۹۰ برابر با صفر محاسبه شده است. لذا چون سطح معناداری آزمون تی مطلوبیت نیروی انسانی بزرگتر از سطح خطای ۰/۰۵ به دست آمده، فرض صفر آزمون تی پذیرفته و فرض مقابل آن مبنی بر مخالف بودن میانگین نمرات مطلوبیت نیروی انسانی با عدد ۳ (حد وسط طیف لیکرت پنج گزینه‌ای) تأیید می‌شود. از طرفی چون میانگین نمرات مطلوبیت نیروی انسانی (مربیان) برابر با ۳/۱۹ شده و همچنین حدود بالا و پایین برای اختلاف میانگین مثبت و منفی به دست آمده می‌توان اظهار نظر کرد که میزان مطلوبیت نیروی انسانی مربیان بالاتر از سطح متوسط بوده است.

جدول (۷) مقایسه میانگین رتبه مطلوبیت ابعاد مربیان

انحراف معیار	میانگین	ابعاد
۱/۵۹۷	۳/۰۸	صلاحیت‌های آموزشی
۱/۵۸۳	۳/۳۳	صلاحیت‌های هنری
۱/۵۵۹	۳/۲۶	صلاحیت‌های مرتبط با رشد و توسعه کودک
۱/۴۴۸	۳/۳۷	صلاحیت‌های مدیریتی
۱/۳۷۰	۳/۱۴	صلاحیت‌های مرتبط با امور سلامتی کودک
۱/۴۷۰	۲/۸۰	صلاحیت‌های فن‌آوری
۱/۶۷۶	۲/۶۹	صلاحیت‌های توسعه حرفه‌ای
۱/۵۵۴	۳/۳۳	صلاحیت‌های اجتماعی
۱/۵۷۳	۳/۵۵	صلاحیت‌های ارتباطی
۱/۵۸۹	۳/۵۲	صلاحیت‌های اخلاقی و رفتاری
۱/۵۰۴	۳/۱۴	صلاحیت‌های فکری
۱/۵۳۵	۳/۳۰	صلاحیت‌های فرهنگ زیست محیطی
	۵۶/۵۵	آزمون هتلینگ f
	۱/۰۰۱	سطح معنی‌داری

براساس نتایج جدول f مشاهده شده در سطح $p \leq 0.05$ معنی دار بوده است. بنابراین تفاوت مشاهده شده بین میزان مطلوبیت ابعاد نیروی انسانی یکسان نبوده است. بیشترین میزان مطلوبیت مربوط به بعد صلاحیت‌های ارتباطی و صلاحیت‌های اخلاقی و رفتاری و کمترین میزان مطلوبیت مربوط به صلاحیت‌های توسعه حرفه‌ای و صلاحیت‌های فن-آوری بوده است.

۲. میزان مطلوبیت نیروی انسانی (مربیان) در مراکز پیش‌دبستانی دولتی و غیردولتی در مقایسه با هم چگونه هستند؟

جدول (۸) مقایسه میزان مطلوبیت نیروی انسانی (مربیان) در مراکز پیش‌دبستانی دولتی و غیردولتی

P	t	غیردولتی		دولتی		
		انحراف معیار	میانگین	انحراف معیار	میانگین	
۱/۰۴۴	۲/۰۲	۱/۵۶۰	۳/۱۸	۱/۶۱۶	۳/۰۰	صلاحیت‌های آموزشی
۱/۱۲۲	۱/۵۵	۱/۶۱۱	۳/۴۰	۱/۵۵۵	۳/۲۷	صلاحیت‌های هنری
۱/۵۲۰	۱/۶۴۵	۱/۵۲۷	۳/۲۹	۱/۵۸۵	۳/۲۴	صلاحیت‌های مرتبط با رشد و توسعه کودک
۱/۹۹۳	۱/۰۰۹	۱/۴۵۸	۳/۳۷	۱/۴۴۱	۳/۳۷	صلاحیت‌های مدیریتی
۱/۵۰۱	۱/۶۷۴	۱/۳۵۸	۳/۱۲	۱/۳۸۰	۳/۱۵	صلاحیت‌های مرتبط با امور سلامتی کودک
۱/۰۳۷	۲/۱۰	۱/۴۶۴	۲/۷۲	۱/۴۶۶	۲/۸۷	صلاحیت‌های فن‌آوری
۱/۰۰۴	۲/۸۹	۱/۶۸۹	۲/۸۵	۱/۶۴۱	۲/۵۶	صلاحیت‌های توسعه حرفه‌ای
۱/۶۴۳	۱/۴۸۵	۱/۵۴۹	۳/۳۶	۱/۵۶۰	۳/۳۱	صلاحیت‌های اجتماعی
۱/۲۲۷	۱/۳۱	۱/۵۴۷	۳/۴۱	۱/۵۹۱	۳/۳۰	صلاحیت‌های ارتباطی
۱/۱۱۰	۱/۶۰	۱/۵۳۱	۳/۶۰	۱/۶۲۷	۳/۴۶	صلاحیت‌های اخلاقی و رفتاری
۱/۹۲۱	۱/۰۹۹	۱/۴۸۱	۳/۱۳	۱/۵۳۳	۳/۱۴	صلاحیت‌های فکری
۱/۲۹۹	۱/۰۴	۱/۵۸۵	۳/۲۵	۱/۴۹۱	۳/۳۴	صلاحیت‌های فرهنگ زیست محیطی
۱/۳۳۶	۱/۹۶۴	۱/۳۸۳	۳/۲۲	۱/۳۸۳	۳/۱۷	کل

براساس یافته‌های جدول فوق، t مشاهده شده در خصوص صلاحیت‌های آموزشی، فناوری و توسعه حرفه‌ای در سطح $p \neq 0.05$ معنی‌دار بوده است. بنابراین، بین صلاحیت‌های فوق در مراکز دولتی و غیردولتی تفاوت معنی‌دار وجود دارد. به عبارت دیگر میزان مطلوبیت صلاحیت‌های آموزشی، توسعه حرفه‌ای، در مدارس غیردولتی بیشتر از دولتی بوده است و میزان مطلوبیت صلاحیت‌های فن‌آوری در مدارس دولتی بهتر از غیردولتی بوده است

جدول (۹) مقایسه میزان مطلوبیت مربیان از نظر پاسخ‌گویان برحسب مدرک

P	F	فوق لیسانس		لیسانس		فوق دیپلم		دیپلم		
		انحراف معیار	میانگین	انحراف معیار	میانگین	انحراف معیار	میانگین	انحراف معیار	میانگین	
/۰۰۱	۲۵/۹۲	/۵۹۹	۳/۵۲	/۵۰۸	۳/۲۸	/۳۸۲	۲/۸۸	/۵۰۶	۲/۵۷	صلاحیت‌های آموزشی
/۰۰۱	۱۵/۳۶	/۶۶۹	۳/۷۱	/۵۳۰	۳/۴۹	/۳۶۷	۳/۰۹	/۵۲۰	۲/۹۵	صلاحیت‌های هنری
/۰۰۱	۲۲/۸۶	/۴۸۵	۳/۷۵	/۴۴۳	۳/۴۲	/۴۱۴	۳/۰۷	/۵۷۸	۲/۸۲	صلاحیت‌های مرتبط با رشد و توسعه کودک
/۰۰۱	۹/۴۵	/۳۹۳	۳/۶۸	/۳۶۷	۳/۴۶	/۳۳۷	۳/۲۰	/۵۶۰	۳/۱۶	صلاحیت‌های مدیریتی
/۰۰۱	۷/۲۸	/۳۶۷	۳/۴۲	/۲۹۷	۳/۱۷	/۲۹۰	۳/۱۰	/۴۷۳	۲/۹۷	صلاحیت‌های مرتبط با امور سلامتی کودک
/۰۰۱	۵/۸۳	/۵۱۸	۳/۰۵	/۴۶۹	۲/۸۷	/۳۹۰	۲/۷۴	/۴۱۶	۲/۵۹	صلاحیت‌های فن‌آوری
/۰۰۱	۴/۰۰	/۷۶۲	۳/۰۱	/۶۳۶	۲/۷۷	/۵۲۶	۲/۵۱	/۷۳۶	۲/۴۸	صلاحیت‌های توسعه حرفه‌ای
/۰۰۱	۶/۲۲	/۶۶۱	۳/۶۹	/۵۳۰	۳/۴۰	/۳۰۰	۳/۱۵	/۵۸۲	۳/۱۳	صلاحیت‌های اجتماعی
/۰۰۱	۱۰/۷۰	/۷۶۶	۳/۷۲	/۵۲۹	۳/۴۷	/۳۸۵	۳/۱۶	/۵۲۷	۳/۰۲	صلاحیت‌های ارتباطی
/۰۲۳	۳/۲۴	/۷۸۸	۳/۷۶	/۵۵۸	۳/۵۹	/۴۶۴	۳/۳۴	/۵۸۴	۳/۲۸	صلاحیت‌های اخلاقی و رفتاری
/۰۰۱	۵/۳۷	/۷۷۷	۳/۳۶	/۴۷۵	۳/۲۱	/۲۵۵	۲/۸۴	/۴۶۲	۳/۰۷	صلاحیت‌های فکری
/۰۱۲	۳/۷۶	/۷۷۰	۳/۶۸	/۵۲۳	۳/۲۸	/۳۳۷	۳/۱۷	/۴۸۸	۳/۲۶	صلاحیت‌های فرهنگ زیست محیطی
/۰۰۱	۱۷/۴۹	/۴۴۰	۳/۵۳	/۳۳۱	۳/۲۸	/۱۷۳	۳/۰۲	/۳۸۳	۲/۹۵	کل

بر اساس نتایج جدول f مشاهده شده در سطح $p \leq 0.05$ معنی دار بوده است. بنابراین بین نظرات پاسخ‌گویان بر حسب مدرک تحصیلی تفاوت معنی‌دار وجود دارد. به عبارت دیگر میزان مطلوبیت صلاحیت‌ها از نظر پاسخ‌گویان دارای مدرک دیپلم کمتر از فوق دیپلم، لیسانس، فوق لیسانس و فوق دیپلم کمتر از لیسانس و فوق لیسانس بوده است. به منظور مشخص کردن تفاوت‌ها از آزمون‌های مقایسه زوجی استفاده شده که نتایج آن به تفکیک در زیر ارائه شده است.

جدول (۱۰) مقایسه میزان مطلوبیت نیروی انسانی در مراکز پیش‌دبستانی از نظر پاسخ‌گویان بر حسب سابقه خدمت

P	t	۵-۱۰		۰-۵		
		انحراف معیار	میانگین	انحراف معیار	میانگین	
/۰۰۱	۳/۶۲	/۵۵۴	۳/۳۰	/۵۸۹	۲/۹۷	صلاحیت‌های آموزشی
/۰۰۱	۲/۴۹	/۵۴۰	۳/۴۸	/۵۹۱	۳/۲۵	صلاحیت‌های هنری
/۰۰۱	۳/۳۶	/۵۱۰	۳/۴۵	/۵۵۹	۳/۱۶	صلاحیت‌های مرتبط با رشد و توسعه کودک
/۰۰۵	۲/۸۱	/۳۹۷	۳/۵۰	/۴۵۸	۳/۳۱	صلاحیت‌های مدیریتی
/۰۲۲	۲/۳۰	/۳۲۱	۳/۲۳	/۳۸۵	۳/۰۹	صلاحیت‌های مرتبط با امور سلامتی کودک
/۰۳۸	۲/۰۹	/۴۵۰	۲/۹۱	/۴۷۲	۲/۷۵	صلاحیت‌های فناوری
/۰۷۳	۱/۸۰	/۶۱۸	۲/۸۲	/۶۹۷	۲/۶۳	صلاحیت‌های توسعه حرفه‌ای
/۰۰۶	۲/۸۰	/۶۳۳	۳/۴۹	/۴۹۳	۳/۲۵	صلاحیت‌های اجتماعی
/۰۱۴	۲/۴۸	/۵۵۲	۳/۵۰	/۵۷۰	۳/۲۷	صلاحیت‌های ارتباطی
/۸۹۴	/۱۳۴	/۶۵۶	۳/۵۱	/۵۵۴	۳/۵۳	صلاحیت‌های اخلاقی و رفتاری
/۸۷۸	/۱۵۶	/۴۹۴	۳/۱۵	/۵۱۱	۳/۱۳	صلاحیت‌های فکری
/۱۳۴	۱/۵۰	/۵۲۱	۳/۳۸	/۵۲۹	۳/۲۶	صلاحیت‌های فرهنگ زیست محیطی
/۰۰۳	۲/۹۶	/۳۶۹	۳/۳۱	/۳۷۸	۳/۱۳	کل

براساس یافته‌های جدول t مشاهده شده درخصوص صلاحیت‌های آموزشی، اجتماعی، هنری، رشد و توسعه کودک، مدیریتی، سلامتی کودک، فناوری، ارتباطی و کل در سطح $p \neq 0.05$ معنی‌دار بوده است. بنابراین، بین صلاحیت‌های فوق در مراکز پیش‌دبستانی از نظر پاسخ‌گویان برحسب سابقه خدمت تفاوت معنی‌دار وجود دارد. به عبارت دیگر، میزان مطلوبیت صلاحیت‌های آموزشی، هنری، صلاحیت‌های مرتبط با رشد و توسعه کودک، صلاحیت‌های مدیریتی، صلاحیت‌های ارتباطی، صلاحیت‌های مرتبط با امور سلامتی کودک، صلاحیت اجتماعی و مطلوبیت کل از نظر پاسخ‌گویان دارای سابقه خدمت ۵-۱۰ سال بیشتر از ۵-۰ سال بوده است ولی در صلاحیت‌های فکری، فرهنگ زیست محیطی، اخلاقی و رفتاری و توسعه حرفه‌ای از نظر مربیان تفاوتی وجود ندارد.

جدول (۱۱) توزیع فراوانی و درصد پاسخ سؤال‌های مربوط به فضا و تجهیزات آموزشی

ردیف	فضا و تجهیزات آموزشی	میزان	خیر	بلی
۱	فضای ساختمان‌های مراکز پیش‌دبستانی استاندارد است	فراوانی	۱۱۶	۶۰
		درصد	۶۵/۹	۳۴/۱
۲	سالن در مراکز برای انجام بازی‌های گروهی در فصول سرد وجود دارد	فراوانی	۱۳۴	۴۲
		درصد	۷۸/۱	۲۳/۹
۳	مکان مراکز پیش‌دبستانی متناسب با تعداد کودکان است	فراوانی	۱۰۳	۷۳
		درصد	۵۸/۵	۴۱/۵
۴	فضای مراکز پیش‌دبستانی دارای کیفیت مناسب است	فراوانی	۱۱۹	۵۷
		درصد	۶۷/۶	۳۲/۴
۵	مکان برای نگهداری وسایل کودکان در مراکز وجود دارد	فراوانی	۲۵	۱۵۱
		درصد	۱۴/۲	۸۵/۸
۶	یادگیری کودکان در فضایی غیر از کلاس درس صورت می‌گیرد	فراوانی	۱۱۲	۶۴
		درصد	۶۳/۶	۳۶/۴
۷	امکان اجرای فعالیت‌های فردی و گروهی برای کودکان وجود دارد	فراوانی	۵۳	۱۲۳
		درصد	۳۱/۳	۶۸/۹
۸	امکان اجرای فعالیت‌های مختلف یاددهی-یادگیری در محورهای مختلف بازی، قصه-گویی، نمایش، دست‌ورزی و ... وجود دارد	فراوانی	۵۵	۱۲۱
		درصد	۳۱/۳	۶۸/۸
۹	فضای باز مناسب برای فعالیت‌های ورزشی، باغبانی، نگهداری حیوانات، بازی کودکان و ... وجود دارد	فراوانی	۱۵۳	۲۳
		درصد	۸۶/۹	۱۳/۱
۱۰	نور و هوای کافی در مراکز پیش‌دبستانی وجود دارد	فراوانی	۱۸	۱۵۸
		درصد	۱۰/۲	۸۹/۸

۱۸ بررسی وضعیت نیروی انسانی و فضای آموزشی مراکز پیش دبستانی

۲۵	۱۵۱	فراوانی	از رنگ‌های روشن و قابل شست‌وشو در رنگ‌آمیزی دیوارها استفاده شده است	۱۱
۱۴/۲	۸۵/۸	درصد		
۱۶۰	۱۶	فراوانی	مجیز به وسایل ایمنی، اطفای حریق و کمک‌های اولیه است	۱۲
۹۰/۹	۹/۱	درصد		
۱۶۱	۱۵	فراوانی	کلاس‌ها در طبقه‌ی همکف قرار دارند	۱۳
۹۱/۵	۸/۵	درصد		
۸۳	۹۳	فراوانی	کلاس‌ها متناسب با تعداد کودکان است	۱۴
۴۷/۲	۵۲/۸	درصد		
۱۶۱	۱۵	فراوانی	مراکز پیش‌دبستانی مجیز به لوازم بهداشت عمومی و بهداشت فردی برای هریک از کودکان است	۱۵
۹۱/۵	۸/۵	درصد		
۱۵۴	۲۲	فراوانی	میز و صندلی متناسب برای کودکان و کمد یا قفسه‌ی نگهداری وسایل و پوشه‌های فعالیت‌های آنان است	۱۶
۸۷/۵	۱۲/۵	درصد		
۱۶۰	۱۶	فراوانی	مراکز پیش‌دبستانی مجیز به تابلوهای آموزشی است	۱۷
۹۰/۹	۹/۱	درصد		
۱۳۲	۴۴	فراوانی	مجیز به تابلوهای اعلانات اعم از قابل نصب روی دیوار یا پایه‌دار برای نصب اطلاعیه‌ها، بخش‌نامه‌ها، پوستر و موارد قابل توجه برای مربیان و اولیای کودکان است	۱۸
۷۵/۰	۲۵/۰	درصد		
۱۵۹	۱۷	فراوانی	وسایل صوتی، تصویری در مراکز پیش‌دبستانی وجود دارد	۱۹
۹۰/۳	۹/۷	درصد		
۹۱	۸۵	فراوانی	تجهیزات لازم برای رشد عاطفی، اجتماعی و زبان آموزی مانند عروسک‌های پارچه‌ای، نمایشی، ماشین-ها، کتاب‌های مناسب کودکان و ... وجود دارد	۲۰
۵۱/۷	۴۸/۳	درصد		
۷۴	۱۰۲	فراوانی	تجهیزات مورد نیاز رشد مهارت‌های ذهنی و جسمانی مانند پازل، دومینو، بلوک‌های ساختمان‌سازی، مکعب‌های چوبی، تاب، سرسره و... وجود دارد	۲۱
۴۲/۰	۵۸/۰	درصد		
۱۱۰	۶۶	فراوانی	وسایل و لوازم مورد نیاز آموزش مفاهیم علوم، ریاضی و سایر مفاهیم مورد نظر با توجه به اهداف و محتوای آموزشی وجود دارد	۲۲
۶۲/۵	۳۷/۵	درصد		
۱۵۶	۲۰	فراوانی	وسایل و لوازم مورد نیاز مفاهیم دینی و آموزه‌های قرآنی مانند نوارهای صوتی و تصویری از قرآن کریم، لوحه‌های تصویری و آموزشی وجود دارد	۲۳
۸۸/۶	۱۱/۴	درصد		

براساس یافته‌های جدول فوق بیشترین مطلوبیت فضا و تجهیزات آموزشی مربوط به "مکان برای نگهداری وسایل کودکان، نور و هوای کافی، وسایل ایمنی، اطفای حریق و کمک‌های اولیه، طبقه‌ی همکف بودن کلاس‌ها، مجهز به لوازم بهداشت عمومی و بهداشت فردی، میز و صندلی متناسب برای کودکان و کمد یا قفسه‌ی نگهداری وسایل و پوشه‌های فعالیت، مجهز به تابلوهای آموزشی، وسایل صوتی، تصویری، وسایل و لوازم موردنیاز مفاهیم دینی و آموزه‌های قرآنی مانند نوارهای صوتی و تصویری از قرآن کریم، لوحه‌های تصویری و آموزشی بوده است. کمترین مطلوبیت فضا و تجهیزات آموزشی مربوط به استاندارد بودن فضای ساختمان، سالن برای انجام بازی‌های گروهی در فصول سرد، متناسب بودن با تعداد کودکان، کیفیت مناسب فضا، یادگیری در فضایی غیر از کلاس، فضای باز مناسب برای فعالیت‌های ورزشی، باغبانی، نگهداری حیوانات، بازی کودکان، استفاده از رنگ‌های روشن و قابل شست‌وشو در رنگ‌آمیزی دیوارها، تناسب کلاس با تعداد کودکان، تجهیزات موردنیاز رشد مهارت‌های ذهنی و جسمانی است.

بحث و نتیجه گیری

نتایج به دست آمده از پژوهش حاضر حکایت از میزان مطلوبیت نیروی انسانی (مربیان) بیشتر از حد متوسط دارد. به عبارت دیگر از نظر پاسخ دهندگان مربیان از صلاحیت‌های لازم برای کار و فعالیت در مراکز آموزشی برخوردار بودند. ویژگی‌هایی را که برای یک مربی براساس سند تحول بنیادین استخراج گردید عبارت از صلاحیت‌های آموزشی، هنری، مدیریتی، اجتماعی، اخلاقی و رفتاری، فکری، ارتباطی و فرهنگ زیست محیطی و صلاحیت‌های فناوری و توسعه حرفه‌ای بوده است که مربیان حائز همه صلاحیت‌های ذکر شده (به استثنای صلاحیت‌های فناوری و توسعه حرفه‌ای) ارزیابی گردیدند.

این یافته‌ها همسو با نتایج پژوهش‌های (Mirzaei (2016) و (Jalizi & Naysi (2014) می‌باشد. نتایج پژوهش آنها که به بررسی وضعیت موجود صلاحیت حرفه‌ای مربیان پیش-دبستانی براساس شاخص‌های مصوب آموزش و پرورش در شهرستان تهران پرداخت نشان داد که بین صلاحیت‌های حرفه‌ای مربیان با شاخص‌های مرتبط با شرایط و ضوابط عمومی مندرج در اساسنامه آموزش و پرورش دوره‌ی پیش‌دبستانی مطابقت وجود دارد. همچنین یافته‌های پژوهش نیسی و جلیزی نشان دادند که مربیان از کفایت شخصیتی ممتازی برخوردارند ولی از لحاظ صلاحیت تدریس در سطح متوسطی هستند.

از طرف دیگر یافته های تحقیق نشان دادند که صلاحیت های مربیان در حوزه های آموزشی، توسعه حرفه ای و فناوری در مراکز پیش دبستانی دولتی و غیردولتی به یک میزان نمی باشد؛ به عبارت دیگر، میزان مطلوبیت صلاحیت های آموزشی و توسعه حرفه ای در مدارس غیردولتی بیشتر از دولتی بوده است و میزان مطلوبیت صلاحیت های فن آوری در مدارس دولتی بهتر از غیردولتی بوده است. ولی در صلاحیت های هنری، مرتبط با رشد و توسعه کودک، مدیریتی، مرتبط با امور سلامتی کودک، اجتماعی، ارتباطی، اخلاقی و رفتاری، فکری و فرهنگ زیست محیطی در میزان صلاحیت ها تفاوتی مشاهده نشد. یافته ها نشان داد مربیانی که دارای مدرک تحصیلی دانشگاهی بالاتری بودند از صلاحیت ها و مهارت های بالاتری نسبت به همکاران خود برخوردار هستند. نیز مربیان با سابقه ی تدریس بیشتر موفق تر از همکاران خود که سنوات خدمت کمتری داشتند برخوردار بودند. این نتیجه همسو با نتایج یافته های پژوهش Mirzaei (2016) می باشد که نشان داد بین صلاحیت های حرفه ای مربیان با شاخص های مرتبط با شرایط و ضوابط عمومی مندرج در اساسنامه آموزش و پرورش دوره ی پیش دبستانی مطابقت وجود دارد. در همین زمینه، پژوهش نیسی و جلیزی (2014) Naysi & Jalizi نشان داد که مربیان از کفایت شخصیتی ممتازی برخوردارند ولی از لحاظ صلاحیت تدریس در سطح متوسطی هستند. همچنین نتایج این پژوهش با نتایج تحقیقات Sadavi (2019) ناهمسو می باشد. یافته های پژوهش وی نشان داد که مربیان پیش دبستانی در تمام مراحل فرایند برنامه ریزی درسی از صلاحیت های حرفه ای چندانی برخوردار نبوده اند.

نتایج حاصل از چک لیست مشاهدات صورت گرفته پژوهشگر از مجموعه امکانات فیزیکی (فضای آموزشی) مراکز پیش دبستانی، بیشترین مطلوبیت مربوط به مکان نگهداری وسایل کودکان، نور و هوای کافی، وسایل ایمنی، اطفای حریق و کمک های اولیه، طبقه ای همکف بودن کلاس ها، تجهیز مرکز به لوازم بهداشت عمومی و بهداشت فردی، میز و صندلی متناسب با سن کودکان و کمد یا قفسه ی نگهداری وسایل و پوشه های فعالیت آنها، وجود تابلوهای آموزشی، وسایل صوتی- تصویری، وسایل و لوازم مورد نیاز مفاهیم دینی، لوحه های تصویری و آموزشی بوده و کمترین مطلوبیت فضا و تجهیزات آموزشی مراکز پیش دبستانی، مربوط به استاندارد بودن فضای ساختمان، سالن برای انجام بازی های گروهی در فصول سرد، کیفیت مناسب فضا، یادگیری در فضایی غیر از کلاس، فضای باز مناسب برای فعالیت های ورزشی و باغبانی، نگهداری حیوانات، استفاده از رنگ های روشن و قابل شست و شو در رنگ- آمیزی دیوارها، تناسب کلاس با تعداد کودکان، تجهیزات مورد نیاز رشد مهارت های ذهنی و

جسمانی بوده است. این نتیجه همسو با نتایج پژوهش‌های (Safari (2014)، (Pirestani (2017)، (Alavi (2011) می‌باشد. نتایج پژوهش (Safari (2014) در مطالعه کیفی نشان از محدود شدن استانداردهای طراحی فضای آموزشی صرفاً به استانداردهای فیزیکی و کم توجهی به استانداردهای برنامه ریزی و طراحی آموزشی بود. نتایج پژوهش (Pushneh et al (2012) نشان داد که محیط فیزیکی مراکز پیش دبستانی از نظر سلامت و ایمنی کیفیت لازم را دارد. نتایج پژوهش پیرستانی (Pirestani (2017) حاکی از عدم استاندارد بودن ساختمان‌های مراکز پیش دبستانی، عدم وجود سالن برای بازی‌های گروهی در فصول سرد، عدم تناسب مراکز با تعداد کودکان، عدم وجود داشتن مکان‌های مختلف برای یادگیری می‌باشد.

در پایان نتایج یافته‌های توصیفی مربوط به اطلاعات جمعیت‌شناختی نمونه حکایت از نقش مربیان جوان در مراکز پیش دبستانی دارد. وجود مربیان جوان در این دوره حساس مزیت‌ها و تأثیرات خوب و مثبتی بر کیفیت برنامه‌های پیش‌دبستانی و همچنین پاسخگویی به نیازهای نوآموزان و تحقق اهداف این دوره دارد. نتایج هم‌چنین نشان می‌دهد که بیشتر مربیان دارای تحصیلات دانشگاهی هستند. از لحاظ تناسب رشته تحصیلی بیشتر از یک سوم مربیان دارای رشته تحصیلی مرتبط (علوم تربیتی و روانشناسی) هستند و حدود دوسوم آنها از سایر رشته‌ها (غیرمرتبط) می‌باشند. یکی از اصولی‌ترین شاخص‌هایی که کیفیت برنامه‌های آموزش و پرورش پیش‌دبستانی را متأثر می‌سازد، حضور مربیان دارای تحصیلات دانشگاهی و رشته تخصصی مناسب و مرتبط در زمینه رشد و آموزش و پرورش سال‌های اولیه کودکی باشند. شواهد تحقیقات (Barnet (2004 و (Ryan, Ackerman (2004 نشان می‌دهد کودکانی که از معلمان شایسته با تحصیلات دانشگاهی بهره‌مندند، از لحاظ انجام وظایف اجتماعی، شناختی و استفاده مؤثرتر از زبان در وضعیت بهتری از همکارانشان که فاقد تحصیلات دانشگاهی‌اند، می‌باشند.

پیشنهادات کاربردی

- پیشنهاد می‌شود دست اندرکاران با استفاده از نتایج چنین پژوهش‌هایی و برگزاری دوره‌های آموزشی در جهت رفع کمبودها و ناکافی بودن صلاحیت‌های نیروی انسانی (مربیان) اقدام کنند.

با توجه به نتیجه‌ی حاصل شده در مورد صلاحیت فناوری نیروی انسانی (مربیان) که حاکی از کمبودهایی در این صلاحیت می‌باشد، پیشنهاد می‌شود دوره‌های آموزشی ضمن خدمت برگزار شده و معلمان را با یافته‌های جدید در حوزه فناوری اطلاعات و ارتباطات و همبستگی آن با آموزش و یادگیری در راستای بهبود بخشیدن به این صلاحیت آشنا سازند.

با توجه به نتیجه‌ی بدست آمده در مورد صلاحیت توسعه حرفه‌ای نیروی انسانی (مربیان) که نشانگر ناکافی بودن این صلاحیت در مربیان می‌باشد، پیشنهاد می‌شود با ایجاد کارگاه‌های آموزشی کاربردی مربیان را در راستای توسعه حرفه‌ای هدایت کنند.

با توجه به نتیجه بدست آمده از چک لیست مشاهدات پژوهشگر در مورد فضای فیزیکی مراکز پیش دبستانی، پیشنهاد می‌شود در هنگام تأسیس مراکز پیش دبستانی جدید استانداردهای مربوطه را رعایت کنند.

-پیشنهاد می‌شود انتخاب رنگ کلاسها با توجه به روان شناسی رشد دانش آموزان و با در نظر گرفتن جنسیت آنها صورت گیرد و از رنگهای قابل شست و شو استفاده شود.

منابع

- Barnett, W. S. (2004). *Better teachers, better preschools: Student achievement linked to teacher qualification*. New Brunswick, NJ: National Institute for Early Education Research.
- Alavi, G. (2011). *Assessment of Kindergarten Play Space and How to Play Physical Free Games in Preschool Children in Isfahan*, Faculty of Psychology and Education, Al-Zahra University.
- Baboly, A. (2013). Proper Preschool for Children, *Preschool Education journal*, 5 (4), 20-30.
- Bahonar, N. (2009). Education and the unknown world of children, *Journal of Islam and Educational Research*.2(4), 203-235.
- Barnett, W.S. (2003). *Low wages=low quality, solving the real preschool teacher crisis*. New Branswick, NJ: National Institute for Early Education Research.
- Center for Comprehensive School Reform and Improvement, (2007). *Maximizing the impact of teacher collaboration*. Washington, DC: learning Point Associates.
- Cole, V. (1997). *Pre-school Education Program*, Translated by Mofidi, F. (2012). Tehran: samt Publication.
- Conyers, L. M., Reynolds, A. J., & Suh-Ruu Ou. (2003). The Effect of Early Children Intervention and Subsequent Special Education services: Findings

- from the Chicago Child-Parent Centers, *Educational Evaluation and Policy Analysis*, 25(1), 75-95.
- Cunningham, D. (2010). Relating preschool quality to children's literacy development. *Early Childhood Education Journal*, 37(6), 501-507.
- Dehghani, A. (2014). *Preschool Educational Activities*, Tehran: Iran Textbook Publishing Company.
- Mofidi, F. (1997). *Preschool Centers Management*, Tehran: Allameh Tabatabai University.
- Educational Research and Planning Organization, (2019). *Guide to preschool education program and activities*, Tehran: Monadiye Tarbiyat.
- Elek, C., & Page, J. (2018). Critical features of effective coaching for early childhood educators: a review of empirical research literachere. *Professional Development in Education*, 1-9. <http://doi.Org/10.1080/19415257.2018.1452781>.
- Farzaneh, M. (2017). *Investigating the Relationship between Physical Space and Academic Achievement in Preschool Students from the Viewpoints of Tabriz Preschool Teachers*, Master thesis in Curriculum Planning, Faculty of Education and Psychology, University of Tabriz.
- Hoveida, R., & Taheri, M. (2019). Reflective Leadership in Schools and Its Role in Improving Teachers' Self-Efficacy Beliefs, *journal of School Admonistration*, 7(2), 1-19.
- Jamaldini, M. (2019). *Pre-school problems / from school diversity to unmet expectations to parents*. Retrieved December 15, 2019 from the site <http://shabestan.ir/detail/News/862266>.
- Kilic. S. (2015). *Emotional competence and Emotion soeilization in preschoolers*, The viewpoint of preschool Teachers Aksa ray University.
- McCoy, D., Connors, M., Morris, P., Yoshikawa, H., & Friedman-Krauss, A. (2015). Neighborhood economic disadvantage and children's cognitive and social emotional development: Exploring Head Start classroom quality as a mediating mechanism. *Early Childhood Research Quarterly*, 32, 150-159.
- Mirkamali, S. M., Narangi Sani, F., & Asadi, S. (2019). Assessing the Status of Teachers' Professional Qualifications from the Viewpoint of Elementary Principals of Markazi Province, *journal of School Admonistration*, 7(3), 91-110.
- Mirzaei, S. (2016). Evaluation of the current status of preschool teachers' professional competence based on approved indicators of education in Tehran city, Master Thesis in preschool education, Allameh Tabatabaei University, Tehran.
- Naysi, M., & Jalizi, A. (2014). Pre-school Teachers' Job Skills, *Quarterly Journal of Preschool Education*, 5 (3), 50-73.

- Patton, K., Parker, M., & Tannehill, D. (2015). Helping Teachers Help Themselves: Professional Development That Markes a Difference, *NASSP Bulletin*, 99(1),26-42.
- Pirestani, A. (2016). *Comparison of Teachers 'and Parents' Viewpoints on the Quality of Preschool Centers in Karaj*, MA Thesis, Faculty of Education and Psychology, Islamic Azad University, Tehran Branch.
- Pushneh, C. (2012). Evaluating the quality of preschool programs in Tehran, *Modern Educational Thoughts*, 1 (4), 41-61.
- Ryan, Sh., & Ackerman, D. J. (2004). *Creating a Qualified Preaschool Teaching Workforce Part I Getting Qualified: A Report on the Efforts of Preschool Teachers in New Jersey's Abbott Districts to Improve their Qualifications*, National Institute for Early Education Research Rutgers the State University of New Jersey, Avilable from: <http://www.nieer.org>.
- Sadavi, S. (2019). *Identifying the professional competencies of Ahvaz preschool teachers in the curriculum planning process*. Master thesis in Curriculum Planning, Faculty of Education Shahid Chamran University of Ahvaz, Ahvaz, Iran.
- Safari, A. (2013). Investigating and Analyzing Criteria for Designing Preschool Centers, *Journal of Educational Innovation*, 1(1), 2-1.
- Shannon, D., Smith, S., & Danna, N. (2016). Practitioner Research in Early Childhood Education and Care. A 21-Year Review of the Literacher. *Infants & Young Children*, 29(4), 312-334.<http://doi.org/10.1097/IYC.0000000000000066>.
- Shellenbarger, S. (2006). Work & family: High teacher turnover can affect preschoolers. *The Wall Street Journal*. Reterived from Post-gazatte web site: <http://www.post-gazette.com/pg/06243/717867-298.stm>.
- Tallerico, M. (2014). Distric Issues. Administerators at All Levels Involved in Teachers` Professional Development. In L. E. Martin, S. Kragler, D. J. Quatroche, K. L., & Bauserman, K. L. (Eds). *Hanbook of professional development in education: Successful models and practices*, Prek-12. (pp.125-144), New York, NY: Guilford Press.
- Winsler, A., Kim, Y., & Richard, E. (2014). Socio-emotional skills behavior problems, and Spanish competence predict the acquisition of English among English language kearners in poverty. *Developmental Psychology*, 50(9), 2242-2254.
- Zohra, N.H. (2009). Teacher education in Pakistan, analysis of planning issues in early childhood education, *Journal of Early Childhood Teacher Education*, 30 (3), 285-297.